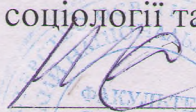



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету
соціології та управління


М. А. Лепський
«1 вересня» 2017 р.



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Якісні методи в соціологічних дослідженнях»

напрямок підготовки 6.030101 – «Філософія»

факультет соціології та управління

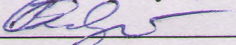
2017-2018 н.р.

Робоча програма «Якісні методи в соціологічних дослідженнях» для студентів за напрямом підготовки 6.030101 – «Соціологія». – 31 серпня 2017. – 9 с.

Розробник: Ратушна Таїсія Олександрівна, к.соц.н., доцент кафедри соціології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціології


Протокол від 31 серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри  В.О. Скворець

31 серпня 2017 року

Схвалено науково-методичною радою факультету соціології та управління

Протокол від "31" серпня 2017 року №1

Голова  О.С. Малиновська

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Загальна кількість годин - 108	Спеціальність 6.030101 Соціологія	Рік підготовки:	
		4-й	
	Лекції		
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 3 год.	Рівень вищої освіти: бакалаврський	20 год.	
		Семінарські	
		10 год.	
		Самостійна робота	
		78 год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування навичок створення концептуальних засад дослідження якісними методами, проектування супровідної документації дослідження та розробка програми та сценарію соціологічного дослідження, відпрацювання алгоритмів обробки даних.

Завдання курсу.

- Освоїти специфіку якісних методів збору соціологічної інформації та закономірності її опрацювання.
- Володіти основними етапами розробки інструментарію з використанням якісних методів в соціології.
- Розробляти елементи пілотажу інструментарію дослідження та адаптації його до обробки.
- Удосконалювати технологію проведення конкретних соціологічних досліджень на прикладі розробки та апробації інструментарію.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- специфіку проведення прикладного соціологічного дослідження якісними методами;
- технологію проведення соціологічних досліджень якісними методами;
- логіку програмування інтерв'ю і фокус-груп.

вміти:

- розробляти програму, робочий план, сценарій, інструментарій соціологічного дослідження якісними методами;
- мати навички системного аналізу соціальних проблем і явищ, зокрема щодо проектування простих соціальних організмів на рівні освітніх закладів;
- формувати і супроводжувати нормативні документи дослідження.

Міждисциплінарні зв'язки.

Курс «Якісні методи в соціологічних дослідженнях» є невід'ємною частиною комплексної підготовки фахівців спеціальності «Соціологія», яка базується на сформованих навичках створення організаційних та методологічних документів дослідження («Програмування соціологічних досліджень»), збору соціологічних даних (Методи збору соціологічної інформації), розрахуванні моделей вибіркової сукупності («Організація вибіркового соціологічного дослідження»), аналізі отриманих результатів дослідження на основі комп'ютерних програм обробки соціологічної інформації («Методи обробки соціологічної інформації»), тощо.

Таким чином даний курс пов'язаний з багатьма дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки студентів та є базовим для спеціальності «Соціологія».

3. Програма навчальної дисципліни

Тематичний розділ 1. Методи збору соціологічної інформації в межах якісної методології

Тема 1. Загальна характеристика якісної методології

Класифікація методів збору соціологічної інформації. Розподіл методів збору соціологічної інформації на кількісні та якісні. Особливості якісної методології дослідження: специфіка та перспективи застосування. Логіка якісного дослідження: від фактів життя до їх класифікації та концептуалізації. Фокус дослідницької уваги у дослідженні, організованих в межах якісної методології. Якісна методологія: пізнавальні можливості та сфери застосування. Рівні інтересу: приватне, локальне, мікроаналіз конкретних ситуацій. Якісне дослідження як концентрація уваги на суб'єкті, агенті соціальної дії і звернення до його особистісного повсякденного досвіду. Мікросоціологічні концепції як теоретичне підґрунтя для якісної методології: феноменологія, етнометодологія, драматургічний аналіз І. Гофмана, інтеракціонізм.

Тема 2. Основні методи збору інформації в межах якісної методології

Етап підготування якісного дослідження. Конкретизація проблемної ситуації та об'єкту дослідження. Оцінка специфіки цільового середовища та відбір інформантів. Вибір майданчика дослідження. Польовий етап дослідження. Встановлення контакту з інформантами. Джерела та способи фіксації якісної інформації. Позиція дослідника під час збору даних. Етичні аспекти використання особистих документів у наукових цілях. Аналіз випадку. Метод Case study як детальне дослідження окремого випадку, що відноситься до певного класу феноменів. Переваги та недоліки методу. Нарративне інтерв'ю. Труднощі інтерпретації отриманих даних. Біографічний метод. Біографічне інтерв'ю. Методика і техніка вивчення біографій, аналіз життєвих історій. Метод документальної реєстрації повсякденних дій у етнометодології. Особливості аналізу аудіовізуальної інформації.

Тема 3. Метод фокус-групової дискусії

Сутність та характерні особливості метода фокус-груп. Метод фокус-груп як групова дискусія, що спрямована на з'ясування реакції членів групи на ту чи іншу проблему, об'єкт, ситуацію, явище. Основні підходи та процедури, проведення фокусованого групового інтерв'ю. Принципи формування сценарію фокус-групи - гайду. Переваги та недоліки притаманні цьому методу одержання соціальної інформації. Вимоги до підготовки та проведення фокусованих групових інтерв'ю. Критерії відбору учасників фокус-групи. Гомогенні, цільові, стихійні та змішані групи. Функції модератора під час групової дискусії. Особливості фіксації інформації при проведенні фокус-груп. Галузь застосування результатів фокусованих інтерв'ю. Узагальнення результатів фокусованого інтерв'ю та можливості їх застосування у дослідницькій діяльності та практичній роботі.

Тематичний розділ 2. Особливості аналізу та інтерпретації соціологічної інформації в рамках якісної методології

Тема 1. Особливості організації дослідження в рамках якісної методології

Особливості організації та проведення соціологічного дослідження в межах якісної методології. Застосування вибірових методів в якісних соціологічних дослідженнях (цільові вибірки, об'єм вибірки, теоретична вибірка). Пошук і відбір одиниць дослідження в якісній методології. Робота з важкодоступними групами інформантів. Ресурсне та технічне забезпечення якісного дослідження. Вимоги до інтерв'юерів та модераторів у якісних дослідженнях. Виникнення етичних проблем в якісних дослідженнях (обробка особистої інформації, надання згоди на відео та аудіо записи і т.д.). Особливості транскрибування, кодування та обробки даних. Опис даних та перевірка надійності інформації. Первинна обробка якісної соціологічної інформації. Можливості комп'ютерної обробки «якісних» даних.

Тема 2. Особливості аналізу та інтерпретації даних якісних соціологічних досліджень

Аналіз інформації в якісному дослідженні (слова, жести, комунікативні символи). Особливості опису отриманої інформації. Побудова концептуальної моделі дослідження. Категоризація та кластеризація. Метод аналітичної індукції. Сходження до теорії, або grounded theory як тактика якісного дослідження. Принципи кодування тексту (відкрите, осьове і вибірове кодування), а також особливий спосіб побудови аналітичної мінітеорії щодо даного феномену, спостережуваного в реальній практиці. Питання надійності даних в якісних дослідженнях. Вплив особистості дослідника на результати (суб'єктивність, помилки та обмеження інтерпретації). Методи підвищення надійності даних. Особливості триангуляції даних. Особливості написання звітних документів в межах якісної методології. Візуалізація та презентація даних якісних досліджень.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо-го	у тому числі					усьо-го	у тому числі				
		л	с/п	лаб	інд	с.р.		л	с/п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Методи збору соціологічної інформації в межах якісної методології												
Тема 1. Загальна характеристика якісної методології	16	4	2			10						
Тема 2. Основні методи збору інформації в межах якісної методології	16	4	2			10						
Тема 3. Метод фокус-групової дискусії	16	4	2			10						
Разом за розділом 1	48	12	6			30						
Розділ 2. Особливості аналізу та інтерпретації соціологічної інформації в рамках якісної методології												
Тема 1. Особливості організації дослідження в рамках якісної методології	16	4	2			10						
Тема 2. Особливості аналізу та інтерпретації даних якісних соціологічних досліджень	16	4	2			10						
Разом за розділом 2	32	8	10			20						
ІНДЗ	28					28						
Усього годин	108	20	10			50						

5. Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Загальна характеристика якісної методології	4	
2	Основні методи збору інформації в межах якісної методології	4	
3	Метод фокус-групової дискусії	4	
4	Особливості організації дослідження в рамках якісної методології	4	
5	Особливості аналізу та інтерпретації даних якісних соціологічних досліджень	4	
	Разом	20	

6. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Загальна характеристика якісної методології	2	
2	Основні методи збору інформації в межах якісної методології	2	
3	Метод фокус-групової дискусії	2	
4	Особливості організації дослідження в рамках якісної методології	2	
5	Особливості аналізу та інтерпретації даних якісних соціологічних досліджень	2	
	Разом	10	

7. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Загальна характеристика якісної методології	10	
2	Основні методи збору інформації в межах якісної методології	10	
3	Метод фокус-групової дискусії	10	
4	Особливості організації дослідження в рамках якісної методології	10	
5	Особливості аналізу та інтерпретації даних якісних соціологічних досліджень	10	
6	Індивідуальне завдання	28	
	Разом	78	

Індивідуальне завдання

За результатами вивчення курсу студент має підготувати: пакет документів для збору соціологічної інформації.

8. Види контролю і система накопичення балів

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з дисципліни включає:

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретних завдань.

Оцінювання відповідей на семінарському занятті:

3 бали – чітка повна змістовна відповідь на питання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції;

2 бали – змістовна відповідь на запитання, оперування джерелами, аргументованість відповіді.

1 бал – змістовне доповнення;

1 бал – поверховий виклад матеріалу;

0 балів – відсутність відповіді.

Рубіжний підсумковий контроль проводиться по завершенні вивчення змістовного модуля у вигляді контрольної роботи або тестування.

Оцінювання:

7 балів – повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції;

6 балів – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції;

4-5 бали – поверховий виклад матеріалу, слабка знання теоретичних джерел;

1-3 бали – короткий поверховий виклад матеріалу, нечіткі та помилкові визначення понять;

0 балів – відсутність відповідей.

Підсумковий контроль проводиться по закінченні вивчення курсу з метою оцінювання результатів вивчення навчального курсу на завершальному етапі

Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточний контроль знань				Залік	Сума
Атестація 1		Атестація 2		Залік складається з двох частин. Перша частина – захист індивідуальної роботи (20 балів) Друга частина – підсумковий тест (20 балів)	100
Форми роботи	Кількість балів	Форми роботи	Кількість балів		
Робота на семінарському занятті	12	Робота на семінарському занятті	12		
Колоквіум	5	Колоквіум	5		
Практична робота	5	Практична робота	5		
Виконання поточних контрольних тестових завдань	8	Виконання поточних контрольних тестових завдань	8		
Всього	30		30	40	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		

FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Баскаков А.Я. Методология научного исследования. / А.Я Баскаков, Н.В. Туленков . Учеб. пособие. - К.: МАУП, 2004. – 216 с.
2. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований / Батыгин Г.С. – М.: Аспект-Пресс, 1995. – 386 с.
3. Бутенко, И. А. Организация прикладного социологического исследования [Текст] / И. А. Бутенко. — М.: Тривола, 1998. — 226 с.
4. Горшков М.К. Прикладная социология: Учебное пособие для вузов / М.К. Горшков, Ф.Э. Шереги. — М.: Центр социального прогнозирования, 2003. — 312 с.
5. Девятко И. Ф. Методы социологического исследования: учебное пособие для вузов / И.Ф. Девятко.- М.: Книжный дом «Университет», 2006. - 296 с.
6. Девятко И.Ф. Модели объяснения и логика социологического исследования / И.Ф. Девятко. - М.: РЦГО-TEMPUS/TASIS, 1996. – 254 с.
7. Добренъков, В. И. Методы социологического исследования [Текст] : учебник для вузов / В. И. Добренъков, А. И. Кравченко. — М.: ИНФРА-М, 2008. — 767 с.
8. Панина Н. Технология социологического исследования / Н. Панина. – К.: Институт социологии НАН Украины, 1998. – 276с.
9. Рабочая книга социолога [Текст] / [В. Г. Андреенков и др. ; редкол.: Г. В. Осипов (отв. ред.) и др.]. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Наука, 1983. — 478 с.
10. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности / В.А. Ядов. – М. : «Добросвет», «Книжный дом «Университет», 1998 – 596 с.

Додаткова:

1. Абруков, В. С. Количественные и качественные методы: соединяем и властвуем! / В.С. Абруков, Я. Г. Николаева // Социологические исследования. — 2010. — N 1. — С. 142-145
2. Ватолина, Ю.В. Метод наблюдения в социологии [Текст] : на основе опыта Вальтера Беньямина / Ю. В. Ватолина. — СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 2006. — 141 с.
3. Гречихин, В. Г. Лекции по методике и технике социологических исследований [Текст] : учебное пособие / В. Г. Гречихин. — М.: Изд-во МГУ, 1988. — 232 с.
4. Зборовский, Г. Е. Прикладная социология [Текст] : учебное пособие для гуманитарных (несоциологических) специальностей / Г. Е. Зборовский, Е. А. Шуклина. — М.: Гардарики, 2006. — 175 с.
5. Кузьмина, О. Г. Социологическое обеспечение рекламы и маркетинга [Текст] : учебное пособие / О. Г. Кузьмина. — М.: Наука-Спектр: Дашков и К, 2011. — 187 с.
6. Лукина, М. М. Технология интервью : учебное пособие для вузов / М. М. Лукина. — 2-е изд., доп. — М.: Аспект Пресс, 2008. — 192 с.
7. Осипова, Н. Г. Профессия - социолог [Текст] : учебное пособие для вузов / Н. Г. Осипова. — М.: КДУ, 2009. — 352 с.
8. Юдина Т. Н. Методика и техника социологических исследований : (для студ. соц. фак.). — М.: Союз, 1998. — 79 с.

Інформаційні ресурси:

1. Література до курсу - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://soc.hse.ru/socinf/mmci/lit>

2. Офіційний сайт Соціологічної асоціації України - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://www.sau.kiev.ua/>
3. Офіційний сайт Інституту соціології Національної Академії Наук України - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
4. Журнал «Социология: 4М» - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://www.isras.ru/4M.html>
5. Журнал «Социологические исследования» - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://www.isras.ru/socis.html>
6. «Соціологічні студії» науково-практичний журнал - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://socio-studios.jimdo.com/ua/головна/>
7. Библиотека социологической литературы - [Електронний ресурс]. – Режим доступа // <http://socioline.ru/lib>
8. Черниш Н. Й. Соціологія: курс лекцій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.sociology-lnu.org.ua/resursy.files/Chernysh_Soc_04.pdf
9. Соціологія: теорія, методи, маркетинг [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://i-soc.com.ua/journal/content.php>
10. Соціологія: підручник / за ред. В. Г. Городяненка. – К.: Академія, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://r.donnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6673/Социология.pdf>
11. Гідденс Е. Соціологія: – підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_-_odens_entoni
12. Пилипенко В. Є. Спеціальні та галузеві соціології [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/spetsialni_ta_galuzevi_sotsiologiyi_-_pilipenko_vye

Погоджено _____
відділ з навчальної роботи
« _____ » _____